

Η ΧΡΥΣΟΧΟΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ.

Ν Ἐπτανήσῳ ἡ χρυσοχοϊκὴ ἐθεωρεῖτο τέχνη εὐγενικὴ, ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν καλλιτεχνίαν.

Περίεργον εἶναι ὅτι ἐνῶ ἡ τέχνη τοῦ ἐπέξε· γά· εσθαι καὶ παριστάνειν ἐπὶ τῶν μετállων καλλιτεχνικῶς ἀντικείμενα διὰ

τοῦ casello τόσοι ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς τέχνης διὰ τῶν καλλιτεχνῶν Cellini, Baldinucci, Caradosso, Bozzanigo καὶ ἄλλων Ἰταλῶν ἐν Ἐπτανήσῳ, ἡ τέχνη αὕτη δὲν εἶχε κάμει καμμίαν πρόδον, ἀλλ' ἔμεινε ταπεινὴ Μόνον ἐξειργάζοντο λαμπρὰ εἶδη χρυσοχοίας χάριν στολισμοῦ, ἔργα τῆς μόδας καὶ εἶχον μίαν ἰδιοφυίαν εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται τὰς λεπτὰς ἀλύσεις τὰς λεγομένας κοινῶς γορδονία. Ὁ τεχνίτης ὅστις εἰργάζετο αὐτὰ ἐκαλεῖτο γορδονίστας. Ἐν Ἐπτανήσῳ ὅμως ὑπάρχουσιν ἔργα ἔξοχα μεταλλογλυφίας, ἔργα τορνευτὰ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ μεγάλης ἀξίας.

Ἡ ὥραία ταύτη τέχνη ἀνεπτύχθη ἐν Ἐπτανήσῳ ἐνθα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 κατέφυγον ἐκ Καλαρρυτῶν τῆς Ἡπείρου εἰς Κέρκυραν μὲν ὁ Νικόλαος Παππαγεωργίου μετὰ τῶν υἱῶν του Ἀποστόλη καὶ Γεωργίου, ὁ Βασίλειος Παπαμόσχος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κοττημάνης, εἰς Ζάκυνθον δὲ ὁ Ἀθανάσιος Τσιμούρης, ὁ Χριστόδουλος Βαρσάμης ἡ Γκέρζος, ὁ Κων. ταντῖνος Στάθης, ὁ Ἰωάννης Μπλουτῆς-ὅστις ἦτο ἀρχιχρυσοκόπος τοῦ Βελῆ Πασσᾶ-ὁ Παπαστέφανος ὁ Τουνουνᾶκος καὶ ὁ δημοφιλέστερος πάντων ὁ Γεώργιος Μπάφας.

Τὰ ἔργα τῶν Καλαρρυτῶν τούτων εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία. Πολλὰ μάλιστα ἔργα τῶν τορνευτικῆς, εἶναι ἀληθῆ καλλιτεχνήματα ἐφάμιλλα πρὸς τὰ τῶν διασημοτέρων ἰταλῶν καλλιτεχνῶν.

Ἐνῶ οὐδὲ ἡ Κέρκυρα, ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἰονίου, δὲν εἶχε καλλιτέχνας χρυσοχοίας, δυναμένους νὰ λάβωσι κατάλληλον θέσιν μετὰ τῶν διαπρεπῶν τοῦ εἶδους τούτου καλλιτεχνῶν, γεννᾶται ἐν Καλαρρυτίαις ὁ Γεώργιος Μπάφας. Ὁ πατὴρ του χρυσοκόπος, καλλιτέχνης ἐπίσης, καλούμενος Διαμάντης, ἦλθεν ἐν Ζακύνθῳ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ μήτηρ του ἐκαλεῖτο Αἰκατερίνη Τάλα ἐπίσης ἐξ Ἡπείρου. Ἐν τῇ πατρίδι του ἦτο γνωστὸς ὁ Δια-

μάντης ἐνεκα τῆς ἱκανότητός του, διὸ καὶ ὁ Ἀλῆς Πασ· ἄς ἐζήτει αὐτὸν διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἐργασίας, ἀλλ' ἐκ φόβου, κατέφυγεν εἰς Ζάκυνθον, ὡς κατέφυγον πολλοὶ ἐξ Ἡπείρου.

Κατέφυγον σὺν τῷ χρόνῳ αἱ οἰκογένειαι Μπάφα, Μπαχώμη, Μπόρου, Καραμπίνη, Γιούρου, Ραφ· τάνη, Δαμίρη, καὶ ἄλλαι, αἵτινες διὰ τῆς ἐρ· ασίας ἐπλούτησαν καὶ ἔρριξαν ταῖς γτουλαμάδες. Ἦσαν καὶ πολλοὶ κατοτάδες, οἵτινες εἰργάζοντο τὰ κα· πότα. Καὶ τὸ μέρος τῆς νῦν ὁδοῦ Φωσκόλου ἐνθα ἦσαν τὰ μαγα· εἶα τῶν ἐργατῶν Καλαρρυτῶν εἰσέ· τι φέρει τὸ ὄνομα 'ς τὰ Καλαρρυτικά.

Ὁ Γεώργιος Μπάφας ἐν Ζακύνθῳ ἀπέκτισε δι· καίως φήμην καλλιτέχνου μεγάλου, ἐγένετο δημο· τικώτατος καὶ δημοφιλέστατος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του Διαμάντη. Ἀπὸ τοῦ θανάτου του πα· ρήλθον πενήτηκοντα ἔτη - ἀπέθανε τῇ 5 Ἰανουαρίου τοῦ 1854 ἄγαμος - καὶ ἀκόμη ζῇ τὸ ὄνομα 'εἰς τὰ στόματα τῶν Ζακυνθίων οἵτινες θαυμάζουσι τὰ ἔργα του. Τὸ ὄνομα Διαμάντη θὰ ζήσῃ πάντοτε.

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναὶν τοῦ ἁγίου Διονυ· σίου καὶ ρίπτων βλέμμα ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου προσ· ελκύεται ἀμέσως ἀπὸ μεγάλῃς ἀργυρᾶν εἰκόνα πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ λαμπρὰ αὕτη εἰκὼν εἶναι ἔργον τοῦ Γεωργίου Μπάφα Διαμάντη καὶ παριστᾷ τὸν ἅγιον ἐν τῷ μέσῳ, περίξ δὲ εἰς δώδεκα ὀρθογώνια διαμε· ρισματα τὰς κυριωτέρας πράξεις τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ πολιούχου τῆς νήσου μας.

Αἱ ἐκφράσεις τῶν προσώπων, αἱ στάσεις, αἱ πτυ· χαὶ τῶν ἐνδυμάτων, ἡ ἐν γένει ἐπεξεργασία τῶν γραμμῶν, τῶν γωνιῶν ἰδιά· ἀποδεικνύουσι τεχνίτην οὐχὶ κοινόν. Προχωρῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, εὐρί· σκεται ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ μέρος ἐνθα κεῖται τὸ ἅγιον λείψανον καὶ βλέπει τὴν ἀργυρᾶν λάρνακα, ἐπίσης ἔργον πολῦτιμον τοῦ ἰδίου καλλιτέχνου. Ἡ παράστασις αὕτη εἰνεπίσης τεχνικὴ. Ὁ ἅγιος καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα εἶναι ἐπιτυχεῖ. Ἡ μὲν εἰκὼν εἰργά· σθη τῷ 1820, ἡ δὲ λάρναξ τῷ 1829. Ἡ αὕτη ἐκ· κλησία ἔχει Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁ· γίου λαμπρὰ εἰργασμένα παρὰ τοῦ ἰδίου τεχνίτου. Εὐαγγέλια, Ἀπόστολοι, θυμιατήρια, δίσκοι, (λε· γόμενοι ἐνταῦθα βατσέλια) κανδύλια, κηροπήγια, καὶ ἄλλα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου σώ· ζονται εἰς τινὰς ἐκκλησίας Ζακύνθου ὡς καὶ εἰς οἰκίας. Ἐξόχως εἰργασμένος εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς ἕνα Ἀπόστολον.

Καὶ τὴν χρυσὴν εἰργάζετο λαμπρὰ. Τοῦ Καλα· ρύτου τούτου, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅλα τὰ ἔργα μαρ· τυροῦσιν ὅτι ἦτο καλλιτέχνης ἀληθὴς καὶ ἐχειρί·

ζετο ἀριστὰ τὴν γλυφίδα, τὸ τσεζέλο ὡς ἔλεγον οἱ Ἑπτανήσιοι, ἢ ὡς ἔλεγον οἱ συμπολίται του: ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸ καλὸν.

Ὅσακις ἐπρόκειτο νὰ ἐργασθῇ δυσκόλους παραστάσεις, εἶχεν βοηθὸν τὸν διαπρεπῆ ζωγράφον Καντουνην.

Εἰς τὰς ἐκκλησίας ἔνθα ὑπάρχουσιν ἔργα, συμβαίνει δυστυχῶς ἀποπνέειν τι. Καθαρίζονται διὰ τῆς προστριβῆς διαβρωτικῶν κόνεων καὶ οὕτω καταστρέφονται αἱ γωνίαι αἵτινες δίδουσι τὴν ἐντέχον ἀξίαν εἰς τὰς γραμμὰς.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἡ ἀρμοδία ἀρχὴ ἐφρόντιζε ὅπως τὰ κυριώτερα ἔργα τῶν Καλαρρυτιῶν οἵτινες ἔφερον τὴν ἀναγέννησιν τῆς χρυσοχοΐας ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι σωθῶσιν εἰς τι μουσεῖον πρὶν ἢ ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ἀμάθεια τὰ καταστρέψῃ.

Ἐν Ζακύνθῳ ὑπῆρξεν ἐπὶ Ἑνετοκρατίας συντεχνία τῶν ἀργυροχρυσόχων ἰδρυθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, εἰς ἣν ὑπήγοντο καὶ οἱ ὠρολογιοποιοί. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς συντεχνίας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Α. Χ. Ζώης ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ πραγματείᾳ «Αἱ ἐν Ζακύνθῳ Συντεχνίαι» φαίνεται ὅτι αὐταὶ ὀλίγον ἐφρόντιζον ὡς πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν μέρος καὶ κατεγίνοντο εἰς πρακτικὰ πράγματα.

Ὀνόματα Ζακυνθίων ἀργυροχρυσόχων δὲν ἔμειναν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Ἀναφέρονται μόνον τὰ ὀνόματα τοῦ Δικοπούλου καὶ δύο Καβελλάρη Μπελαμόρε (Παναγιώτου καὶ Διονυσίου) διὰ τὰ γορδόνια ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Διονυσίου Βερτζάγια καὶ τοῦ Χαράλαμπους Γιατρᾶ διὰ τὰς ἐπὶ ἀργύρου ἐργασίας. Ἀναφέρονται καὶ ἄλλα ὀνόματα, ἀλλὰ περισσοτέραν ἀξίαν ἔχουσι τὰ ἔργα τῶν πέντε ἀναφερομένων, τοῦλάχιστον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἔργα ἅτινα ἡμεῖς εἶδομεν.

Διὰ ἔργα καλλιτεχνικὰ δικαίως ἀναφέρεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου Μαρίνου.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΣΤΑΛΑΚΤΙΤΑΙ

Πᾶσα ἡμέρα εἶναι μία μικρὰ ζωὴ, πᾶσα ἀφύπνις μία μικρὰ γέννησις, πᾶσα δροσερὰ πρωΐα μία μικρὰ νεότης καὶ πᾶσα δύσις μετὰ τοῦ νυκτερινοῦ ὕπνου εἰς μικρὸς θάνατος.

Σοπερχάουερ

Ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ ὑψηλοτάτη ἀποκάλυψις τοῦ πνεύματος, ὑψηλότερα καὶ αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας.

Λουδοβίκος Νώλ

Δύο μάγισσαι κρατοῦσι τὰς κλεΐδας πρὸ τῶν Προπυλαίων τῆς Τέχνης: ἡ Ἀγάπη καὶ ἡ Πίστις.

Μάρξ

Η ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ*)

Εἰς τῶν διασημοτέρων γερμανῶν ζωγράφων καὶ ἐν ταύτῳ κριτικῶν, ὁ Max Liebermann γράφει: Τί σημαίνει ἡ θαμβωτικωτάτη τῶν χρωμάτων ἐπενέργεια ἂν ἐλλείπει τὸ ἐσωτερικὸν αἰσθημα;» Οἱ νεωτερισταὶ εἰς τοῦτο σφάλλουσι. Ἐπιδιώκουν τὴν ἐντύπωσιν, ἐντύπωσιν χρώματος καὶ ἀμελοῦν τὸ αἰσθημα, τὴν ἰδέαν, τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. Ζωγράφος δόκιμος παρ' ἡμῶν μοῦ ἔλεγε κάποτε: «Δὲν σημαίνει τίποτε ἂν δὲν ἐννοεῖ ὁ θεατὴς ἐν ἔργῳ τέχνης, ἀρκεῖ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἐργάζεται νὰ τὸ ἐννοῇ».

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν κριτικὴν οὐδέποτε τὴν ἐνόησα καὶ εὐχομαι οὐδέποτε νὰ τὴν ἐννοήσω.

Εἰς τοὺς νεοτεριστὰς ὑπάρχει ὄχι ἰδέα, ἀλλὰ σκιά ἰδέας, ὄχι αἰσθημα, ἀλλὰ παραίσθησις, ὄχι ἰδεώδης, ἀλλὰ νοσηρὰ φαντασιοπληξία. Δὲν θὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι ὅλοι εἶναι ἐκφυλοί. Ἄλλ' ἐμὲν περὶ τῶν παρεκτροπῶν τῆς τέχνης καὶ εἰς ταύτας περιλαμβάνονται οἱ μὴ συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς κανόνας αὐτῆς τοιοῦτοι δ' εὐρίσκονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς νεοτεχνίτας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν παγκόσμιον ἐκθεσιν τῶν Παρισίων, ἓνα πρῶτ' ἐμετέβαινα εἰς τὸν τεράστιον ἐκεῖνον περιβόλον τῆς Προόδου, ὅτε ἔξω αὐτοῦ, εἰς μίαν γωνίαν, μᾶλλον ἀπόκεντρον, ὑψοῦτο ἐν περιπτέρῳ ἡ ἐπιγραφή: «Exposition Rodin». Ἦτο ἐκθεσις εἰδικὴ τοῦ ἰδιοτρόπου Rodin, τοῦ γλύπτου περὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐγίνετο ἰσχυρὰ διαφήμησις.

Μία κιτρινόλευκος ἐντύπωσις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἔθιγεν εὐθὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀπαλὸν τὸ χρῶμα τῶν παραπετασμάτων καὶ τῶν το'χων. Ἦρχισα νὰ περισκοπῶ τὰ προπλάσματα μὲ μίαν περιέργειαν ἀνθρώπου πρώτῃν φορὰν ἐμβαίνοντος εἰς ἱερὸν νέας θρησκευτικῆς αἰρέσεως.

Ἐπανελημμένως καὶ ἐπὶ ὥραν ἐστεκόμην καὶ ἐσχεπτόμην τί ἔλεγεν ὁ εἰδωολάτρης ἐκεῖνος τῆς τέχνης. Ἐθαύμαζα ἐν ἰσχυρὸν τάλαντον, ἀλλ' ἐθαύμαζα καὶ ὄγκους ἀκατεργάστους. Ἄς μὴ λάβουν τὸν κόπον νὰ φρουᾶζουν ἐξ ὀργῆς οἱ νεοφώτιστοι ὁπαδοί του — ἂν ὑπάρχουν καὶ παρ' ἡμῶν. Ὁ Rodin εἶναι μεγάλος καλλιτέχνης, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἀμφιβάλλω πολὺ περὶ τῶν θεωριῶν του περὶ τῆς αἰσθητικῆς του, περὶ τῶν ἰδεῶν του καὶ ν' ἀπορρίψω τὴν τοιοῦτον εἶδους ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ καθεστῶτος. Ἐξῆλθον τοῦ περιπτέρου μου μίαν ἀμφιβολίαν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, μὲ ἐν βάρος εἰς τὴν ψυχὴν. Ὅταν διεσχέλισα τὴν θύραν, ἐζήτησα νὰ ἀναπνεύσω βαθεῖα, μὰ πολὺ βαθεῖα. Καὶ αὐτὸ λέγεται τέχνη!

Καὶ παρ' ἡμῶν ἔχομεν κρούσματα νέας τέχνης. Ὁ Παρθένος υπερθεματίζει εἰς τὰς νεωτεριστικὰς

*) Τέλος.